

ČETVRTA KRALJICA

DEBI TEJLOR

Prevela

Bojana Ilić

Laguna

Naslov originala

Debbie Taylor

THE FOURTH QUEEN

IZJAVE ZAHVALNOSTI

Copyright © Debbie Taylor, 2003

Translation Copyright © 2006 za srpsko izdanje, LAGUNA

Zahvaljujem se Džilijan Olnat, Andrei Badenok, Džuliji Darling, Kiti Ficdžerald, Megi Dži, Krisi Glejzenbruk, Peni Smit i Margaret Vilkinson za primedbe na rani nacrt rukopisa; svojoj agentici Džudit Marej i urednici Herijet Evans za njihov doprinos u završnim fazama, i svom partneru Bilu Herbertu, koji je bio uključen u svaku fazu.

Četvrtu kraljicu pomogla je Northern Arts Writers' Award.

Prvi deo

„U mestu pod imenom Mlin kod kamenih stepenica stajaše koliba u kojoj nekad življaše carica Maroka. Bila je kćerka žitelja kolibe, zavadila se s roditeljima i napustila ih ne ponevši ništa osim onog što je imala na sebi.

Dok je plovila preko Atlantskog okeana prema Americi, njen brod su oteli afrički gusari i odveli je u Maroko. Svojom lepotom očarala je cara i uskoro postala carica.

Devojačko ime carice bilo je Gloag i nekoliko osoba s tim imenom i dalje živi u parohiji.“

*Prošlost Streterna sa istorijskim i tradicionalnim
pričama i biografskim skicama čuvenih
ličnosti iz okruga
Džona Širera, 1836.*

Mlin kod kamenih stepenica je zaselak nedaleko od sela Mathila u okrugu Pertšir u Škotskoj.

1

Helen je spustila svoj zavežljaj na pod i stala da razgleda po putničkoj kabini broda. Kabina je bila pretrpana ljudima koji su se saplitali u polumraku, padali preko tuđih stvari i grabili se za čudne platnene krevete obešene na zidove kao venci crnog luka.

Malaksalo se oslonila na zid. Ranije je zamišljala male, okrugle prozore poprskane slanom vodom i možda nekoliko urednih pregrada za odvajanje različitih porodica. Nikako ovu škripavu štalu s ljigavim, lelujavim podom.

Da ne bi zaplakala, stisnula je pesnice i zarila nokte u dlanove. Sama je kriva. Da nije pobjegla, šta je najgore moglo da joj se desi? Meg ne bi na nju doveka ostala ljuta. Pomislila je na svoj stari drveni krevet-ložnicu, na ćebad koja miriše na sveže seno i dim. Ako bi sad pošla, vratila bi se u Mathil za manje od dve nedelje.

Jedina dnevna svetlost ispod nivoa vode dopirala je kroz dva otvora s lestvama koji su vodili na glavnu palubu. Osećao se miris užeglog maslaca i trule ribe, a smrad izmeta već se provlačio iz klozetskih kibli iza paravana u uglu. Došlo joj je da se ispovraća. Ovde će morati da provede narednih dvanaest nedelja, zakopana sa ostalih stotinu duša; kao crvi u sanduku.

Čvršće je stisnula pesnice i dublje zarila nokte. Zašto nikad ne razmisli pre nego što nešto uradi? Da onako usred noći ode u kuću Džona Bejna: bosonoga, kao neka uličarka. Zar je očekivala da će se prema njoj ponašati kao prema dami? Nije ni čudo što ju je odveo u deo za poslugu. Pokušala je da se ispovraća u šal, a onda se oteturala do merdevina i uspenkala nazad na dnevnu svetlost.

Napolju je bilo bučno. Muškarci su kotrljali bačve prema otvorima na palubi ili su se visoko uspinjali po kanapima i motkama. Drugi su se naginjali preko ograde i podizali džakove sa zanjihanih čamčića u vodi. Helen je tu stajala – mlada, zbunjena, lepa – i primetio ju je neki rošavac i pošao prema njoj kezeći se kao pas. Ona se okrenula, saplela o kotur konopca i pobegla na drugu stranu broda.

Još uvek ima vremena. Može da ubedi jednog od čamdžija da je vrati na kej u Grinoku. Naslonila se preko ograde i gledala kako se neuredna flotila gurka uz brodski trup kao čopor kučića. Razmišljala je da pozove jednog i spusti se niz mornarske lestvice. A šta onda? Nema para za poštansku kočiju do Perta niti koga s kim bi išla. Njeni saputnici Beti i Dagi i dalje su u kabini i nikad se ne bi vratili s njom. Za njih u Mathilu nema ničeg osim kopanja bele repe za sitniš do kraja života: ovo putovanje u kolonije jedina im je nada.

Pritisnuta uz ogradu, Helen oseti da je u škripcu. Setila se čvrste, lepo sredene kolibe koju je ostavila, svog oca, mathilskog kovača s velikim, plemenitim rukama i kožnom keceljom, sive škole u crkvi, poskakivanja reke preko čistog šljunka pored mlina. Kako je mogla da pobegne od toga? Od dečice i Meg, njene maćehe, bez obzira na sav njen bes. Meg je bila u pravu što se ljutila na nju kad se natečenih usana ušunjala u kuću u pet ujutru. Ali na kraju bi se smirila da Helen nije zalupila vrata i otišla iz kolibe. I videla Beti i Dagija u daljini i tako otpočela prvi deo putovanja u Ameriku. Sad je prekasno. Zarobljena je na ovom brodu i nema povratka. Preseče je u grudima i grlo joj se steže od straha.

Bilo joj je potrebno da se negde isplače, negde gde je niko neće videti. Popela se na gomilu džombastih džakova, provukla iza koko-

šarnika i čučnula da se ne vidi. Kokoške su se tiskale i ključale jedna drugu u prepunom kavezu. Helen je posmatrala razbijeno jaje koje se polako cedilo kroz rešetke, i počela da se smiruje.

Posle nekog vremena kleknula je i oprezno provirila. Ubrzo je primetila malu grupu ljudi koja se ukrcavala na brod. Mora da su došli posebnim čamcem jer su bili predobro obučeni da bi ih prevezli sa džakovima graška i buradima sa sirom kao ostale putnike. Izbrojala je pet muškaraca, ali pažnju joj je privukla jedna žena u ogrtaču žive zelene boje.

Žena se blago njihala kao da će se onesvestiti, i rukom u čipkanoj rukavici pridržavala za jednog od muškaraca. Ostali muškarci sjatili su se oko nje, a jedan se razdrao na mornara u prolazu, nešto mu naredio i ovaj je otrčao da donese malu stolicu.

Žena je oklevala gledajući stolicu. Bila je to rasklimatana stvarčica sa zategnutim kaiševima umesto sedišta. Čak i na ovoj udaljenosti Helen je videla da u celom svom životu ova žena nikad nije sela na nešto tako grubo. Nasmejala se i odmahнула glavom očigledno tvrdeći da se oseća mnogo bolje. Onda je, odjednom promenivši raspoloženje, povukla muža za ruku i pokazala mu mornare koji su teglili njihov prtljag na brod, i ubedila ga da proverí šta rade.

Helen je klečala u svojoj prljavoj košulji i oduzeto posmatrala kako su se odrasli muškarci ustrčali da usluže svetlokosu ženu u ogrtaču smaragdozelene boje. Kako li je to kad se o tebi tako brinu? Posle nekog vremena čovek koji je naredio da se donese stolica naklonio se grupi, pokazao na gornji deo broda, i očigledno ponudio da ih povede do njihovih kabina. Sasvim zaboravivši svoju tugu, Helen skliznu iz skrovišta i požuri preko palube za njima.

„Helen! Hvala bogu, plašili smo se da si pala preko ograde!“ Beti je trčala prema njoj crvenih obraza i bez daha. „Slušaj, moramo da odemo dole do magacina s našim kartama. Jedan mornar nam je rekao da, pre nego što dobijemo hranu, naša imena moraju da se unesu u spisak. Rekao je da hrana nije toliko dobra, ali ako budemo ljubazne prema nastojniku kuhinje, možda će nam dati nešto od onoga što čuvaju za kapetanove goste.“

Helen se prepala kao da su je trgli iz sna. Gledala je Betinu krastavu kožu i pacovske zube, umrljane pazuhe i bičeve kose. Osetila je sitan ubod srama, videla je sebe i nju zajedno na palubi: par seljančica izujedanih od buva kuje zaveru kako da se dokopa bogataševih slatkiša.

Pustila je da je Beti odvuče na zadnji kraj broda, sagnula se kako bi prošla ispod niskih vrata i pratila je uskim hodnikom i niz lestve u sam trbuh broda. Klokotalo je kao u crevima, škripalo, ljuljalo se, tu i tamo osvetljeno fenjerima, koji su po vlažnim daskama treperili umrljanom žutom svetlošću.

„Fuj! Ovde dole bazdi gore od ciginog doke.“ Beti se namršti i žmirnu niz prolaz. „Pogledaj dole, na kraj gde onaj narod čeka. To mora da je nastojnik kuhinje. Hajde, ti si lepa. Uzmi ove karte i pokaži mu malo sikice...“ I tutnu tri drvene karte Helen u ruku i gurnu je.

Nastojnik kuhinje sedeo je neobrijan u svetlosti lampe i groktao. Olizao je debeli kažiprst i prelistavao beležnicu za račune na malom stolu uglavljenom među njegova debela kolena. Perika mu je bila nataknutna na bure kraj njega, a nekoliko dugih sedih dlaka priljepilo mu se za masno teme. Sitnim očima brzo je prelazio preko lica koja su stajala u redu.

Nekoliko minuta kasnije Helen stade pred njega i ispruži karte. Na Betino nagovaranje otkopčala je prednji deo košulje i rastresla svoje bakarne uvojke oko lica.

„Ime“, groknu on i umočio pero.

„Ima nas troje“, reče Helen i izdiktira mu, a on ih marljivo upisa u svoju knjigu. Muva mu slete na glavu i pokliza se preko sjajne kože.

„Dve cure i momak, a?“ Podiže oči i one se suziše. „A je li gospodin Daglas tvoj dragan, gospođice Helen?“ Oči su mu bile u visini njenih prepona. U deliću sekunde Helen zamisli sebe kako bezglavo juri niz hodnik, juri i penje se na svetlost dana, juri i uranja u čistu prozirnu vodu.

„Ja nemam dragana.“ Na silu se osmehnu i zanjiha kukovima. „Još tražim pravog muškarca.“

„A kakav bi to muškarac bio?“ upita on i obrisa usta nadlanicom.

„Pa-a-a“, pravila se da razmišlja, „morao bi da bude darežljiv muškarac, koji bi se brinuo o meni i mojim prijateljima. Da li poznajete nekoga ko je takav?“

On joj se sad široko naceri, a ona mu u dahu namirisa presan luk i u nozdrvama ugleda pramenove čekinjastih dlaka. „Pa, gospođice Helen, možda poznajem nekog ko potpuno odgovara tom opisu. Zašto se ne vratite kasnije večeras pa da vas upoznam s njim?“

„Ne moraš da ga razjariš“, uzbuđeno prošapta Beti dok su se vraćale u kabinu. „Samo ga pusti da ti stisne dupe i nek ti malo sisa bradavice.“

Helen se naježi. „Ne mogu, Beti. Jesi li mu videla zube? Ne bih mogla da podnesem da me poljubi tim ustima s krnjcima.“

„Necesh umreti“, navali Beti na Helen. Makar nam toliko duguješ što smo te povelili sa sobom. Ionako ne znam zbog čega jadikuješ. To je samo malo milovanja.“

„Ali nikad ranije nisam uradila ništa slično...“

„Pa zar nisi srećnica, Helen Gloag? Možda je došlo vreme da vidiš kako to izgleda. Možda je došlo vreme da kao i mi ostale zanjiseš dupetom za parčence nečeg ukusnog za jelo!“

„Neću se kurvati ni za čiji želudac.“

„Znači ja sam sad kurva, je li? A što ti misliš da si bolja? Misliš li da si jedina devojka koja se ikad milovala sa Džonom Bejnom?“

„Kako to misliš?“ Helenino čelo se ovlaži.

„Mislim tako da sam videla kako daje pare jednoj curici u Kri-fu, a sigurno je nije plaćao za razgovor. Šta je bilo? Dala si mu za džabe?“

Ali Helen nije sačekala da čuje ostatak. Potrčala je niz tamne hodnike, uspela se uz lestve, laktala kroz ljude i nije je bilo briga kuda ide. Ugledala je poluotvorena vrata s leve strane i projurila zalupivši ih za sobom. I najednom, našla se u drugom delu broda, tišem i čistijem. Stajala je i dahtala pred troja vrata s uglačanim mesinganim kvakama. Dok je tako stajala, jedna se otvoriše i izađe visok muškarac.

Odmah ga je prepoznala. Bio je to muž one otmene žene s palube. „Znao sam da sam čuo nešto!“, reče. Potom preko ramena ženi: „Samo neka curica, izgleda da se izgubila. Mislio sam da si poslužitelj i da nam nosiš čaj“, objasni on Helen uz osmeh.

Onda mu nešto pade na pamet i izvadi novčić iz prsluka. „Možeš li da odeš i da ga požuriš? Moja žena tvrdi da umire od žeđi.“ I stavi joj novčić u ruku i zatvori joj vrata pred nosom.

Satima kasnije Beti ju je pronašla kako drhti, opet stisnuta iza kokošarnika na palubi. Podigla se morska izmaglica i grede su bile mračne i mokre.

„Digli su sidro“, reče Beti uzevši je za ruku. „’O’š da kažeš zbogom Škotskoj?“

2

Marakeš, 23. maj 1769.

Budući oduvek ružan, uvek me je zanimala Lepota. Ne iz zavisti, *vous comprenez*.^{*} Nikad nisam osetio raskoš proste zavisti, jer nije li zavist samo maštarija da posedujemo ono čemu zavidimo? Ne, moj tip Ružnoće toliko vam je daleko od uobičajene Prijatnosti da ne mogu sebi predstaviti red približnih veličina koje bi me prevele s mesta na kome jesam do mesta na kome Lepota stoji.

Kako god bilo, zaista me zanima. Zbilja, mogli biste reći da mi je Lepota postala posao. Jer nisam li ja upravnik harema cara Maroka? Hiljadu bajnih cura različite puti iz svakog ugla Afrike, sve su sakupljene ovde radi naslade Njegovog veličanstva Sidija Muhameda XVII: Bog im je možda tvorac, ali ja sam im staralac.

Ah, ali Lepota se pojavljuje neobično odevena u ovoj zemlji kamila i *kuskusa*. Ovde nećete pronaći iščupane obrve ili steznike, niti navoštene ili viseće uvojke koje uokviruju lica ovih konkubina.

Au contraire, mnoge moje štićenice imaju obrijane glave, jer ništa drugo tako dobro ne ispoljava lepotu lobanje i ožiljke na obrazima. Drugima je prirodna kosa žbunje takvih gustih vadičepa da biste pomislili da su potrebne veštine jednog baštovana da ih podreže. A što se obrva tiče: Mavar vam tvrdi da je za oblikovanje

^{*} Franc.: Razumete. (Prim. prev.)

oka potrebna velika, debela gusenica. Radi najboljeg utiska obrve treba da budu spojene u sredini, a devojke koje njihov Bog time nije blagoslovio, *kulom** će iscrtati tamni most između njih.

Dalje, svih ostalih tragova dlaka na ženi gnušaju se s odvratnošću koja se graniči s užasavanjem, što ja otkrivam u onoj oduzetosti koja napada Mavra na bilo kakav nagoveštaj Muškosti na njegovim partnerkama. Stoga žena mora ukloniti i najsvilenkastije dlačice za svojih obraza i one ljupke maljice na podlakticama i prstima.

Ovaj strah od Muškosti u svojim ženama objašnjava vam naklonost Mavra ka gojaznosti. Verujte mi, ne govorim ovde ni o kakvoj uobičajenoj debljini. Ne, Lepota u zemlji Berberiji mora se drhtavo tresti. Ona se mora slivati kao vosak sa sveće, drmati kao *blanc-manger*,** drhtati kao ostrige u pihtijama. U njoj mora biti toliko popustljive mekote da se i najmlitaviji *homunculi**** u poređenju s njom čine čvrsti.

Pa ipak, ne sme biti toliko velika da izgleda da će te ugušiti. Jer namera je, ako sam dobro razumeo, muškarcu vratiti njegovu majku u obliku kojem može da naređuje. I tako je želja za velikom ženom neka vrsta osвете ljudožderki koja je smlavila momčića. Stoga se u ovoj zemlji potražuje mirna Pantagruela koja spaja Veličinu s očaravajućom Poslušnošću****.

Ali pero mi beži. Čitaoče, dozvoli mi da ti predstavim Pisca ovih stranica. U Zemlji patuljaka smatrali bi me lepim primerkom. Zubi su mi pravi, koža dobra, a oči (iako sâm to govorim) imaju savršeno očaravajuću nijansu sive. Ali postavljen na ovu Zemlju da živim među Divovima, moji atributi veličine palca bukvalno su nezapaženi. A ono što me određuje jesu moje noge, budući neka-ko skraćene i iskrivljene u kolenima, kao i moje čelo ispupčeno nad očima. U ovoj Zemlji divova ja sam štene prcoljak pobeglo iz vreće bačene u reku.

* Kul – prašak koji se sastoji od antimona-sulfata ili olovo-sulfata; koristi se u kozmetici istočnih zemalja. (Prim. prev.)

** Franc.: žele od mleka. (Prim. prev.)

*** Lat.: čovečuljak, patuljak. (Prim. prev.)

**** Ženski Pantagruel, čuveni div, lik francuskog satiričara Fransoa Rablea (1494–1553) iz četiri komična romana *Gargantua* i *Pantagruel*. (Prim. prev.)

U mračnim satima razmišljam o motivima našeg Dobrog pastira koji je izvukao moju vreću iz reke, kao i druge slične njoj. Daleko od toga da je izdvojio svoje izobličene ovce i dvoglave jagnjiće, čini se kao da bi On želeo da svet vrvi svakim oblikom Nakaznosti. I pitam se kako je ova *penchant** prema Iskrivljenom mogla uticati na njegovo rano zanimanje Drvodjelje. Da li je ikad mogao odbaciti svoje razroke stupce i iskošene zglobne sastavke? Omiljene stolice klimale bi mu se kao barke na svojim nejednakim nogarama, a nagomilani tanjiri neumoljivo bi mu klizili s nakrivljenih stolova.

Ali ako biste postavili pitanje o njegovom očiglednom nedostatku Veštine, kladim se da bi vas On jednostavno uzeo za ruku i proveo po skromnijim kolibama Vitlejema. I tamo bi vam usmerio pogled na izbočeno kamenje i nagnute podove, ispupčene zidove i trošne krovne grede, i u svakoj nepravilnoj niši nalazila bi se, baš zgodno, jedno od njegovih budalastih ostvarenja.

I tako sam možda konačno pronašao svoju pravu nišu: sedim prekrštenih nogu ovde na svom jastuku s perom u ruci. Ceo harem hrče opijen vrućinom, a znoj mi se skuplja u naborima rukava zbog čega mi prsti klize s pera.

Kraljica Batum, careva glavna žena, kao krmača drema kraj mene. Ogromne gomile tamnog mesa presijavaju joj se kao plavi patlidžani ispod haljine od muslina. I to me seti da Mavri imadu jelo od plavih patlidžana prženo na ulju i veoma začinjeno koje zovu *imam baljdi*, što znači „da se sveštenik onesvesti“. Tako se moja uspavana kraljica, ogrezla u sopstveni mošus, prelivena masnoćom sopstvenog znoja, ljupko kuva u podnevnoj vrućini.

A i ja bih mogao da dremnem pored nje, uguram nos pod ta brda kao prasence koje rije i traži gomoljike, osim, osim, osim što imadem pero u ruci prvi put posle četiri godine i crno mastilo u ovoj malecnoj limenoj kutiji kraj sebe. Tako da moram svoj tupi instrument bar jednom ostaviti suvim i svoje škrabanje nastaviti.

Jer mogu zamisliti kako se pitate otkud to da se žabac kao ja greje uz samo ovaploćenje mavarske lepote. Odgovor je da je čude-sna Batum vrlo pronicljiva žena, a pod time mislim da je samo ona

* Franc.: sklonost, naklonost. (Prim. prev.)

od bezbrižnih hordi koje obitavaju u haremu primetila kneževsko srce koje kuca u ovom šćućurenom telu. I malo-pomalo, snagom neke odlučne i umešne istrage, otkrila u ovim evnuškim *šalvarama* kneževsku kitu, sasvim nedirnutu i sasvim ustreptalu.

Ukratko, ja sam dugačak među varjačama što mešaju devojačke kaše, dobro obdaren tim bogatstvom koje se traži u kući punoj žena. Dobri pastir koji mi je potkresao nos i dao mi lice činiye, čelo kao kupolu, a udove smanjio kao u *dachshunda*,* nije bio tako surov da me ostavi bez ikakve nadoknade. Zbilja, sklon sam zaključiti da Bog nikad čoveka nije načinio Malim, a da ga nije nagradio nečim drugim.

I kao što sam osvojio Batuminu odaju, tako sam se nekako smestio i u srce ove velike žene, kao zrno peska u smeđem telu školjke iz Taja** da me tu obavija izlučevinama dok se ne pretvorim u nešto vredovito u njenim očima. Tako Ljubav oblaže svaki oblik Ljubljenog bisernim opažanjem i sudi manama i lepim crtama podjednakim merilom. I tako je Ljubavlju Lepota konačno svrgnuta s prestola.

S moje strane, jednom kad sam počeo da uživam u estetiци obrijane glave na devojci, prelaz sa Divljenja ka Ljubavi bio je samo jednostavan korak. Gledam sada Batum i stvarno mi curi voda na usta...

Ali udaljio sam se od teme. Jer postoji potreba da se, takođe, objasni kako se tako netaknut muškarac kao ja može smatrati evnuhom. Odgovor je jednostavan. Iako sam kršten kao Džefri od oca koji me je rodio, a Džoi od dojilje koja me je hranila u svojoj čauri s ukusom ribe, ime kojim sebe nazivam jeste Mikrofilus, što na grčkom znači „listići“, jer iako je moja stabljika možda krupna, udovi su mi kao u deteta.

I ovi su mali udovi obmanuli cara i okačili ključ njegovog harema na moj pojas. Jer on je mišljenja da je moja ratna oprema detinjasta kao i ruke mi i da sam nemuževan, u stvari, kao i divovski evnusi koje zapošljava da čuvaju njegove ljubljene. Zbilja, toliko

* Nem.: jazavičar. (Prim. prev.)

** Reka u Škotskoj. (Prim. prev.)

je zaokupljen mojim niskim stasom da me je uzdigao do čina Glavnog evnuha, iz čiste zabave kad me vidi okruženog svojim tutnjavim uškopljenicima, kao vrapčića koji leprša oko njihovih debelih, crnih gležnjeva.

Samo Batum zna moju tajnu. Prepredena kraljica skovala je za mene *sobriquet** Fidžil, što je na mavarskom rotkvica, nadimčić kako bi zaobišla svaku pretpostavku o tajnoj repi koja joj je toliko dragocena. Jer ako bi car saznao da mu je rogove natakao Patuljak, smrt bi onda bila najblaža kazna koju bi izrekao. Verovatnije bi to bilo neko mučenje po ugledu na njegovog dedu, cara Išmaela.

Pričaju da je ovaj domišljati vladar posvetio mnogo vremena izmišljanju složenih mašina za mučenje. Grudna stega bila mu je jedna od najomiljenijih i nešto što je nazvao „*dželabija* sa šiljcima“. ** Takođe je upotrebljavao svoj um da bi proširio repertoar svojih dželata i podučio ih tako temeljno da su jednim jedinim pokretom kraljevskog palca mogli tačno dokučiti metod koji je želeo da koriste na nekom nitkovu.

„Bacanje“ je bio najbrži način – nesrećnika bi podigli, baš kao što vam goršak digne deblo, i bacili u vazduh tako da padne na glavu i sasvim je smrskana. Mnogo su sporija raspeća ili kuvanje u ulju ili rastapanje u ceđi koju su njegovi zidari koristili da mešaju s glinom. Toliko ih je na ovaj način rastopljeno da su zidovima palate dali neobično šarenilo. Zbilja, kad bi zidovi zaista imali uši, morali bi ogluveli čekajući svoje malterisanje.

Ali da ne dužim s takvim užasima. Moj slatki kit isplivava. Vreme je da se oponaša Jona.

* Franc.: nadimak. (Prim. prev.)

** Ogrtač sa kapuljačom, obično vuneni, koji nose muškarci u severnoj Africi. (Prim. prev.)